

गणपती बाप्पा माझ्या संघर्षनेता

समता, बंधुता, न्याय, अधिकारांचा नेता...

वृंक्षुंडं
महाकाय
सुयुक्ति
समयं
निर्विघ्नं
कुरुमे देव
सर्वकार्येषु
सर्वदा

<https://www.parlisangharshneta.in>

9881265102

संपादक - मोहन व्हावळे

वर्षे-10 वे | अंक क्र.233 शनिवार दि. 06 सप्टेंबर 2025पृष्ठे 4 किंमत 2 ₹ RNI: MAHMAR/2016/67060

कुणबी नोंद शोधली म्हणून लगेच जात प्रमाणपत्र मिळणार नाही!

» ओबीसी उपसमिती अध्यक्षांच्या वक्तव्याने वाढला संभ्रम

मनोज जरांगे यांच्या मागणीवरून हैदराबाद गॅझेटमध्ये मराठा-कुणबी अशी नोंद आढळल्यास त्याला कुणबी प्रमाणपत्र देण्यास राज्य सरकारने मंजूरी दिली आहे. आता सर्वच मराठा समाजाला कुणबी प्रमाणपत्र मिळेल, असा दावा जरांगे यांच्यावतीने केला जात आहे. दुसरीकडे शासनाने काढलेला जीआर हे फक्त माहिती पत्रक असल्याचाही दावा केला जात आहे. यावरून सर्वत्र संभ्रम निर्माण झाला असताना राज्याचे महसूल मंत्री आणि ओबीसी उपसमितीचे अध्यक्ष चंद्रशेखर बावनकुळे यांच्या वक्तव्याने आणखीच गोंधळ निर्माण झाला आहे. कोणी नोंद शोधली म्हणून त्या आधारावर सर्टिफिकेट मिळणार नाही, असे विधान बावनकुळे यांनी केले आहे. मराठा आरक्षणवरून जरांगे आणि

ओबीसीचे आंदोलन, राज्य शासनाने काढलेला जीआर, मुख्यमंत्र्यांनी ओबसींना दिलेले आश्वासन,

छगन भुजबळ यांनी व्यक्त केलेली नाराजी, आदी मुद्द्यांवर बावनकुळे यांनी भाष केले आहे. बावनकुळे म्हणाले, कोणी जुन्या दस्तावेजांमध्ये नोंदणी शोधली म्हणून त्या आधारावर सर्टिफिकेट मिळणार नाही, अधिकारी हे सर्व कागदपत्रे तपासतील, नियमाप्रमाणे स्वाक्षरी करतील, एवढेच नव्हे तर कुठल्याही जात प्रमाणपत्राला आव्हान देता येऊ शकते, असेही ते म्हणाले. छगन भुजबळ हे नाराज नाहीत. त्यांचे काही आक्षेप आणि संभ्रम आहेत. ते आम्ही दूर करू. त्यांचा आक्षेप नेमक्या कुठल्या शब्दावर हे तपासून घेतले जाईल, असे बावनकुळे यांनी सांगितले. ओबीसीची उपसमितीचे सर्व सदस्यांची बैठक मंगळवारी आणि बुधवारी घेण्यात येईल. यावेळी व्यापक चर्चा करणार असल्या **पान 3 वर**

गणपती बाप्पा सजावट स्पर्धा चला तर मग...
स्पर्धेत सहभागी होण्यासाठी आपल्या घरातील गणपती बाप्पा सजावटीचा सेल्फी फोटो काढा 9881265102 या मो.क्रमांकावर वाटसप करा...
पर्यावरण पुरक व आकर्षक सजावटीला दैनिकात प्रसिद्ध तर मिळणारच पण एक योग्य बक्षीस मिळवा

आज ठळक माजलगावच्या महाराजाला भाविकांचा मोठा मान !

माजलगाव, शहराचा महाराजा म्हणून ओळखला जाणारा, निजामकालीन परवानगी ऐतिहासिक टेंबे गणपती उत्सव यंदाही भक्ती-श्रद्धेच्या वातावरणात सुरु झाला आहे. स्थापनेच्या पहिल्याच दिवशी भाविकांनी तब्बल पावणेदोन किलो चांदीचे दागिने श्रीचरणी अर्पण करून गणरायाविषयी असलेली अखंड भक्ती व श्रद्धा व्यक्त केली. टेंबे गणपती हा माजलगाव शहराचा पारंपरिक व ऐतिहासिक गणपती मानला जातो. निजामशाही काळात याला औपचारिक परवानगी मिळाल्यामुळे हा गणपती राजसत्त तसेच तेच्या छत्रछायेखाली साजरा होण-असलेला ारा एकमेव उत्सव ठरला. त्या काळापासून आजतागायत अखंड परंपरा अबाधित राहिली असून हा उत्सव शहरातील धार्मिक व सांस्कृतिक ऐक्याचा दुवा बनला आहे. यंदाच्या उत्सवात गाणगापूर दत्तमंदिर व तिरुपती बालाजी मंदिराचा आकर्षक देखावा उभारण्यात आला आहे. तीन दिवसीय गणेशयाग, महिलांचे सामूहिक भजन, तसेच आरोग्य तपासणी व रक्तदान शिबीर यांसारखे उपक्रम गणेशोत्सवात रंगतदार ठरणार आहेत. त्साच्या पहिल्याच दिवशी श्रीचरणी पावणेदोन किलो चांदीचे दागिने अर्पण **पान 3 वर**

तुझी इतकी हिंमत, मी अॅक्शन घेईन महिला अधिकाऱ्यावर अजित पवार भडकले

महाराष्ट्राचे उपमुख्यमंत्री शिस्तप्रिय नेते म्हणून प्रसिद्ध आहे. अजित पवार हे त्यांच्या थेट, याच अजित पवारांचा सध्या एक बेधडक विधानासाठी आणि **पान 3 वर**

केजमध्ये पोलिसांचा थरार; अचानक 'अश्रुधुर' आणि 'फायरिंग'!

केज : केज शहरात पोलिसांसह दंगल नियंत्रक पथक शुक्रवारी (दि.5) सायनर वाजवित दाखल झाले. त्यानंतर त्यांनी हॅन्डग्रेड व अश्रुधुरचे नळकांडे काढून त्याचे हवेत फायर करायला सुरुवात केली. हा नेमका प्रकार काय सुरु आहे? याची माहिती नागरिकांना नव्हती. त्यामुळे नागरिकांमध्ये चर्चेला **पान 3 वर**

उघाण आले. याबाबत माहिती अशी की, सध्या गणेशाचे विसर्जन आणि ईद-ए-मिलादच्या अनुषंगाने पोलिस यंत्रणा सज्ज झाली आहे. दरम्यान पोलिसांचा तगडा बंदोबस्त शहरात दाखल झाला असून दंगल नियंत्रण पथक आणि त्यांच्या मदतीला गृहक्षक दल देखील तत्पर आहे. **पान 3 वर**

त्रिपुरा राज्याचे सचिव मा. श्री किरण गिते साहेब IAS यांच्यावर देशभरातून शुभेच्छांचा वर्षाव !

परळी (प्रतिनिधी) परळीचे भूमिपुत्र तथा त्रिपुरा राज्याचे सचिव : सार्वजनिक बांधकाम, उद्योग, कुटुंब कल्याण, वाणिज्य, माहिती तंत्रज्ञान, पर्यटन विभागाचे यांचा वार शुक्रवार दिनांक 5 उल्साहात त्रिपुरा येथील माता त्रिपुरा सुंदरी सरकार यांच्यावर वाढदिवसानिमित्त परळी, अंबाजोगाई **पान 3 वर**

निवासस्थानी त्रिपुरा येथे त्रिपुरा राज्यातील सहकारी मित्र परिवारातील कुटुंबातील सर्व सदस्यांनी वाढदिवस साजरा करण्यात आला. परळीचे भूमिपुत्र मा श्री किरण गिते साहेब IAS सचिव: त्रिपुरा सरकार यांच्यावर वाढदिवसानिमित्त परळी, अंबाजोगाई **पान 3 वर**

जरांगेच्या आंदोलनाला पवार कुटुंबीयांचा रसद हे वक्तव्य चुकीचे; हर्षवर्धन पाटील यांचे मत

बीड : मराठा आंदोलक मनोज जरांगे यांच्या उपोषणावर राज्य सरकारने काढलेला आदेश आरक्षणाच्या संदर्भाने काढलेला मार्गदर्शक आराखडा (रोड मॅप) आहे. आदेशामध्ये ओबीसीमध्ये समाविष्ट केल्याचे कुठेही नमूद **पान 3 वर**

HAPPY BIRTHDAY

गुडिया...

माझी लाडली गुडिया दिदीला वाढदिवसाच्या गोड गोड शुभेच्छा...!

शुभेच्छुक

तेजस ..... राया

आदमाने, बनसोडे व व्हावळे परिवार

नाथ शिक्षण संस्थेचे सहसचिव श्री. प्रदिपजी खाडे यांचा वाढदिवस मोठ्या उत्साहात साजरा

परळी वै. (प्रतिनिधी) दि.4 सप्टेंबर 2025नाथ शिक्षण संस्थेचे सहसचिव श्री. प्रदिपजी खाडे साहेब यांचा वाढदिवस मिलिंद माध्यमिक विद्यालयात विविध सहशालेय उपक्रम घेऊन, क्रिडा साहित्य व शैक्षणिक साहित्य वाटप करून साजरा करण्यात आला. कार्यक्रमास नाथ शिक्षण संस्थेचे समन्वयक प्राचार्य श्री. अतुल दुबेसर, मिलिंद ज्युनियर कॉलेजचे प्राचार्य श्री. व्ही. एन. शिंदेसर, मिलिंद माध्यमिक विद्यालयाचे मुख्याध्यापक श्री. भाऊसाहेब कदरकर सर, उप-प्राचार्य श्री. शेष इरफान सर, **पान 3 वर**

माजी मंत्री हर्षवर्धन पाटील यांनी घेतले प्रभु वैद्यनाथांचे दर्शन राष्ट्रवादी काँग्रेस शरदचंद्र पवार पक्षाच्या पदाधिकाऱ्यांकडून स्वागत

परळी वैजनाथ (प्रतिनिधी) राष्ट्रवादी काँग्रेस शरदचंद्र पवार पक्षाचे नेते तथा राज्याचे माजी मंत्री हर्षवर्धन पाटील हे आज दिनांक 05 सप्टेंबर रोजी एका स्वाजगी कार्यक्रमानिमित्त अंबाजोगाई येथे आले असता, त्यांनी आवर्जून परळी वैजनाथ येथे येऊन प्रभु वैद्यनाथांचे मनोभावे दर्शन घेतले. राष्ट्रवादी काँग्रेस शरदचंद्र पवार पक्षाच्या पदाधिकाऱ्यांनी त्यांचे उत्स्फूर्तपणे स्वागत केले. राज्याचे माजी मंत्री हर्षवर्धन पाटील हे शुक्रवार दिनांक 05 सप्टेंबर रोजी परळी वैजनाथ दौऱ्यावर आले असता त्यांनी प्रभु वैद्यनाथांचे मनोभावे दर्शन घेतले. यावेळी त्यांच्या समवेत जिल्हा परिषदेचे **पान 3 वर**

शिक्षक म्हणजे मार्गदर्शक, प्रेरणास्त्रोत आणि समाजाचा खरा शिल्पकार - दीपक तांदळे

संस्कार प्राथमिक शाळा, विधानगर विभागात शिक्षक दिन उत्साहात साजरा

परळी (प्रतिनिधी) - शहरातील श्री पद्मावती शिक्षण संस्था संचलित संस्कार प्राथमिक शाळा, विधानगर विभागात शिक्षक दिन अत्यंत उत्साहात व जल्लोषपूर्ण वातावरणात साजरा करण्यात आला. प्रत्येक विद्यार्थ्याच्या चेहऱ्यावर आनंद होता, तर शिक्षकांविषयी कृतज्ञता व्यक्त करण्याचा उत्साह सर्वत्र जाणवत होता. या कार्यक्रमाचे अध्यक्ष श्री. केलासजी तांदळे साहेब (अध्यक्ष), **पान 3 वर**

जिल्हाधिकाऱ्यांचा महसूल विभागात कारवाईचा बडगा

करताच विभागात प्रचंड खळबळ उडाली आहे. केवळ एका आठवड्यात जिल्हातील चार महसूल कर्मचाऱ्यांवर कारवाई झाली असून यामुळे कर्मचारी वर्गात तसेच वरिष्ठ अधिकार्यांमध्ये कमालीची अस्वस्थता निर्माण झाली आहे. गेल्या काही दिवसांत गेवराई तहसील कार्यालयातील सहायक **पान 3 वर**

संपादकीय

भाजप सत्तेत आली खरी, पण अजूनही सैरभैरच

महाराष्ट्रात चालू वर्षा भाजप पुन्हा सत्तेत आली आहे. पण ही सत्ता त्यांना जनतेच्या निर्विवाद पाठिंब्यामुळे मिळालेली नाही, तर तडजोडी, सौदेबाजी आणि स्वार्थी राजकारणाच्या गणितातून मिळालेली आहे. म्हणजे सत्ता आली खरी, पण आत्मविश्वास हरवला आहे. जिथे एकेकाळी भाजप एकहाती बहुमताचा दावा करत होती, तिथे आज त्यांना सोबती घेतल्याशिवाय सरकार बनवता आलेले नाही.

सत्ता गमावण्याचा पाच वर्षापूर्वीचा धक्का भाजप अजूनही विसरलेली नाही. आज त्यांचे नेते सत्तेत बसले आहेत, पण मनात मात्र भीती आणि असुरक्षितता आहे. कारण जनतेने त्यांना पुन्हा एकदा स्पष्ट बहुमत देऊन विश्वास दाखवला नाही. जनता संशयाने पाहते आहे, आणि भाजप आतून हादरलेली आहे.

कालपर्यंत भाजप ज्या पक्षांना भ्रष्ट, दिशाहीन, संधीसाधू म्हणत होती, त्यांच्याच गळ्यात हार घालून आज ती सत्तेवर आली आहे. हीच भाजपची खरी अधोगती आहे. विरोधी पक्षात असताना काँग्रेसवर आरोप करताना त्यांना "तडजोडीच्या राजकारणा"वर भाषण ठोकली, पण आज ते स्वतः त्याच दलदलीत शिरलेत. जनता मूर्ख नाही; लोकांना हे दुटप्पी राजकारण चांगलेच लक्षात येते.

सत्तेत असतानाही भाजप नेत्यांची वाणी खालच्या पातळीवर घसरलेली आहे. त्यांना स्वतःच्या यशपेक्षा भागीदारांचा पाठिंबा जपणे महत्त्वाचे झाले आहे. त्यामुळे आक्रमक भाषणांचा दम गेला आहे, निर्णयक्षमता ढासळली आहे. महाराष्ट्रात आज भाजप सरकार आहे, पण नेतृत्वाचा आत्मविश्वास हरवलेला आहे.

भाजपने स्वतःची विचारसरणी बाजूला ठेवली आणि केवळ सत्तेसाठी सारे मार्ग खुले केले. जनतेने यालाच "स्वार्थसाठी सत्ता" असे ओळखले आहे. म्हणूनच लोक मनातल्या मनात भाजपकडे संशयाने पाहत आहेत. कारण जिथे तत्वांचा सौदा केला जातो, तिथे टिकाऊ सत्ता कधीच उभी राहत नाही.

म्हणूनच असे म्हणावे लागते — भाजप पुन्हा सत्तेत आली खरी, पण अजूनही ती सैरभैर आहे. सत्ता आली तरी विश्वास बसलेला नाही, आणि पाच वर्षापूर्वीचा पराभव त्यांच्या मनात अजूनही खोलवर रुतून बसलेला आहे.

अभिनव गणेश फेस्टिव्हलमध्ये श्री गणेशाची आरती संस्थेची सचिव परळी भूषण साहेबराव फड यांच्या शुभहस्ते संपन्न

परळी प्रतिनिधी . ज्ञान प्रबोधिनी विकास शिक्षण प्रसारक मंडळ संचालित अभिनव विद्यालय नेहरू चौक परळी येथे अभिनव गणेश फेस्टिव्हल अंतर्गत श्री गणेशाची आरती संस्थेचे सचिव परळी भूषण साहेबरावजी फड यांच्या शुभहस्ते करण्यात आले यावेळी शाळेतील सर्व शिक्षक वृंद व सर्व विद्यार्थी आणि शिक्षकेतर कर्मचारी उपस्थित होते श्री गणेशाच्या आरतीनंतर सर्व विद्यार्थ्यांना प्रसाद म्हणून फळ वाटप करण्यात आले .

माणिक नगर गणेश मंडळाच्या वतीने होम मिनिस्टर स्पर्धा उत्साहात संपन्न

परळी वैजनाथ दि.05 (प्रतिनिधी)शहरातील माणिक नगर गणेश मंडळाच्या वतीने दरवर्षी विविध धार्मिक, सामाजिक, सांस्कृतिक, शैक्षणिक तसेच विविध स्पर्धेचे आयोजन करण्यात येते. यंदाही विविध स्पर्धा व कार्यक्रम आयोजित करण्यात आले आहेत. गुरुवारी (ता.04) सायंकाळी महिला भगिनींसाठी होम मिनिस्टर स्पर्धेचे आयोजन करण्यात आले होते, या मध्ये महिला मोठ्या संख्येने सहभागी झाल्या होत्या.

शहरातील माणिक नगर गणेश मंडळाच्या वतीने दरवर्षी विविध कार्यक्रमांचे आयोजन करण्यात येते. यंदा महिलांसाठी होम मिनिस्टर स्पर्धा, रांगोळी स्पर्धा आदि स्पर्धेचे आयोजन करण्यात आले होते. गुरुवारी होम मिनिस्टर स्पर्धा घेण्यात आली. या स्पर्धेस परिसरातील महिलांनी मोठ्या संख्येने सहभागी झाल्या होत्या. यावेळी होम मिनिस्टर स्पर्धेत महिलांसाठी विविध स्लेख घेण्यात आले. युवती पासून वयोवृद्ध महिला यामध्ये सहभागी होत खेळांचा आनंद घेतला. स्पर्धा यशस्वी करण्यासाठी मंडळाचे पदाधिकारी, सदस्य यांनी परिश्रम घेतले.

डॉ. भारत कऱ्हाड

महाराष्ट्राच्या सागरी व्यापार क्षेत्रात दि. 04 सप्टेंबर, 2025 रोजी ऐतिहासिक टप्पा पार झाला आहे. नवी मुंबईजवळील प्रमुख बंदरावर देशातील सर्वात मोठा कंटेनर टर्मिनल सुरु झाला असून, यामुळे महाराष्ट्राला समुद्री क्षेत्रातील महत्त्वपूर्ण महासत्ता बनवण्याच्या दिशेने मोठा प्रगतिशील पाऊल उचलले गेले आहे. या टर्मिनलच्या उद्घाटनानामुळे देशातील सागरी पायाभूत सुविधा अधिक मजबूत झाल्या असून, राज्याची जागतिक पुरवठा साखळीतील भूमिका ठळक होणार आहे.

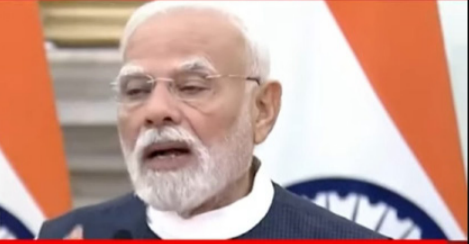
टर्मिनलच्या विस्तारामुळे वार्षिक हाताळणी क्षमता आधीच्या 2.4 दशलक्ष टीईयूपासून टुपट होऊन 4.8 दशलक्ष टीईयू (Twenty-foot Equivalent Units) झाली आहे. घाटची लांबी 2000 मीटरपर्यंत वाढवण्यात आली असून, आधुनिक 24 घाट क्रेन आणि 72 रबर-टायर्ड गॅन्ट्री क्रेन (आरटीजी) यांचा समावेश करण्यात आला आहे. संपूर्ण टर्मिनल 100% अक्षय ऊर्जेवर कार्यरत असून, पर्यावरणपूरक दृष्टिकोनातून हे अत्यंत महत्त्वाचे आहे.

हा टर्मिनल देशातील पहिले असे कंटेनर हब आहे जे सर्पित फ्रेट कॉरिडॉर (डीएफसी) अनुरूप तयार केले गेले आहे. यामुळे रस्ते आणि रेल्वे मार्गांमार्फत

देशातील 63 हून अधिक इनलंड कंटेनर डेपो (ICD) शी जोडणी झाली आहे. या विस्तृत मळी मॉडल नेटवर्कमुळे कंटेनर वाहतूक जलद, कार्यक्षम आणि सुरक्षित होईल. औद्योगिक केंद्रे, बंदर आणि लॉजिस्टिक हब आपसात सुसंगतपणे जोडले जातील, ज्यामुळे उत्पादन, वितरण आणि निर्यात प्रक्रियेतील वेळ आणि खर्च कमी होईल.

महाराष्ट्रामध्ये सध्या दोन प्रमुख कंटेनर टर्मिनल्स आहेत - जेएनपीटी (नवी मुंबई) आणि मुंबई पोर्ट याशिवाय, राज्यात अनेक लहान आणि मध्यम आकाराचे बंदरही कार्यरत आहेत, जसे की दामोदर, जैगड, विजयदुर्ग, रेवदांडा, डहाणू, तारापूर, नवापूर, सटपटी, वासल, वसोवा आणि मणोरी. या सर्व टर्मिनल्स राज्याच्या सागरी सामर्थ्यास भर घालतात आणि स्थानिक तसेच क्षेत्रीय मालवाहतुकीस महत्त्वपूर्ण योगदान देतात.

सागरी व्यापार क्षेत्राच्या या विस्तारीकरणामुळे रोजगार निर्मितीला देखील चालना मिळेल. अंदाजे 5,000 थेट आणि 15,000 अप्रत्यक्ष रोजगार

नेत्र मोदी, प्रधानमंत्री

या टर्मिनलमुळे निर्माण होऊ शकतात. यामुळे स्थानिक अर्थव्यवस्थेत गतिशीलता येईल, तर कौशल्य विकास आणि व्यावसायिक प्रशिक्षणासाठी संधी वाढतील. वाहनचालक, क्रेन ऑपरेटर, सुरक्षा कर्मचारी, माहिती तंत्रज्ञान सहाय्यक आणि प्रशासन यांसारख्या क्षेत्रात स्थानिक लोकांसाठी संधी उपलब्ध होतील.

तांत्रिक दृष्टिकोनातून, हा टर्मिनल अत्याधुनिक साधनसामग्रीसह सज्ज आहे. आयसीटी प्रणाली, ऑटोमेटेड कंटेनर मॅनेजमेंट, डिजिटल लॉजिस्टिक्स ट्रॅकिंग आणि स्मार्ट सॉफ्टवेअर वापरून कंटेनर हाताळणी प्रक्रिया जलद, सुरक्षित आणि अचूक केली जाते. हे उपकरणे मानवी चुका कमी करतात, कार्यक्षमता वाढवतात आणि व्यापारी व्यवहार अधिक विश्वासार्ह करतात.

पर्यावरणीय दृष्टिकोनातून, टर्मिनल पूर्णपणे अक्षय ऊर्जा आणि हरित

तंत्रज्ञानावर आधारित आहे. यामध्ये कमी कार्बन उत्सर्जन, ऊर्जा बचत, जलसंधारण, पुनर्वापर आणि प्रदूषण नियंत्रण उपाययोजना केलेल्या आहेत. अशा प्रकारे, टर्मिनल पर्यावरणपूरक स्थिर स्वरूपात विकसित होईल.

आर्थिक आणि व्यापारिक दृष्टिकोनातून, हा टर्मिनल राज्य आणि देशासाठी मोठा लाभ ठरेल. टर्मिनलची वाढलेली क्षमता, 4.8 दशलक्ष टीईयू निर्यातदारांना जलद सेवा उपलब्ध करेल, आयात प्रक्रियेत सुधारणा होईल आणि जागतिक पुरवठा साखळीमध्ये भारताची स्पर्धात्मक क्षमता वाढेल. यामुळे विदेशी गुंतवणूक, आंतरराष्ट्रीय व्यापार आणि स्थानिक उद्योग यांना चालना मिळेल.

विशेष आकडेवारी: वार्षिक हाताळणी क्षमता: 4.8 दशलक्ष टीईयू घाटची लांबी: 2000 मीटर घाट क्रेन: 24 रबर-टायर्ड गॅन्ट्री क्रेन (RTG): 72 इनलंड कंटेनर डेपो (ICD)शी जोडणी: 63+ रोजगार निर्माण: थेट - 5,000;

अप्रत्यक्ष - 15,000+

महाराष्ट्रातील प्रमुख कंटेनर टर्मिनल्स: जेएनपीटी, मुंबई पोर्ट लहान-मध्यम बंदर: दामोदर, जैगड, विजय दुर्ग, रेवदांडा, डहाणू, तारापूर, नवापूर, सटपटी, वासल, वसोवा, मणोरी

भविष्यात, महाराष्ट्रामध्ये वाढवण पोर्ट सारख्या प्रकल्पांद्वारे जागतिक दर्जाचे बंदर विकसित करण्याची योजना आहे, ज्यामुळे राज्याची सागरी सामर्थ्य अजून वाढेल. या टर्मिनल्सच्या माध्यमातून महाराष्ट्र जागतिक पुरवठा साखळीमध्ये अग्रगण्य भूमिका बजावेल आणि भारताच्या सागरी अर्थव्यवस्थेत महत्त्वपूर्ण योगदान देईल.

सारांश: महाराष्ट्रातील या टर्मिनल्स आणि विस्तारामुळे राज्याच्या सागरी सामर्थ्याची प्रत्यक्ष माहिती मिळते. आधुनिक तंत्रज्ञान, मोठी हाताळणी क्षमता, बहुआयामी नेटवर्क, रोजगार निर्मिती आणि पर्यावरणपूरक उपाययोजना यामुळे महाराष्ट्र पुढील शंभर वर्षांसाठी सागरी व्यापारात अग्रगण्य स्थानावर राहील.

डॉ. भारत कऱ्हाड, प्राचार्य, वराडकर महाविद्यालय दापोली, जिल्हा रत्नागिरी.

समान परिस्थिती, वेगळा न्याय : महाराष्ट्रातील बंजारा समाज अनुसूचित जमाती (S.T.) आरक्षणाचा हक्कदार

हा विसंगती संविधानातील समानता तत्त्वाच्या (Equality Principle - कलम 14 व 15) स्पष्ट उल्लंघनासमान आहे. एकाच समाजाला, एकाच वंशपरंपरेला, वेगवेगळ्या राज्यांत वेगळा दर्जा देणे हे सामाजिक न्यायाच्या मूलभूत संकल्पनेलाही बाधक आहे. "समता हीच खरी लोकशाहीचा आत्मा आहे" असे डॉ. बाबासाहेब आंबेडकरांनी स्पष्ट केले होते, परंतु बंजारा समाजाच्या प्रश्नाकडे मात्र शासनाने व कायदेमंडळाने पूर्णपणे दुर्लक्ष केले.

आज महाराष्ट्रातील बंजारा समाज या ऐतिहासिक अन्यायाच्या छायेत जगत आहे. त्यांचे शैक्षणिक, सामाजिक व आर्थिक प्रश्न अजूनही वेगवेगळे तंत्र आहेत, जितके इतर राज्यांतील बंजारा समाजाचे होते. परंतु आरक्षणातील अन्यायामुळे महाराष्ट्रातील बंजारा समाजाला प्रगतीची दारे बंद झाली. त्यामुळेच या प्रश्नाचा ऐतिहासिक संदर्भ, घटनात्मक तरतुदी व सामाजिक स्थिती लक्षात घेऊन समाजाला अनुसूचित जमातीचा दर्जा देणे अपरिहार्य ठरते.

शिक्षण, रोजगार आणि प्रतिनिधित्वातील मागासलेपणा : महाराष्ट्रातील बंजारा समाजाच्या शैक्षणिक स्थितीकडे पाहिले तर ती अत्यंत चिंताजनक व मागासलेली आहे. आजही ग्रामीण व दुर्गम भागात या समाजातील मुला-मुलींना प्राथमिक शिक्षणाची सुविधा अपुरीच आहे. 2011 च्या जनगणनेनुसार, बंजारा समाजातील साक्षरता दर महाराष्ट्रात केवळ सुमारे 52 टक्क्यांच्या आसपास आहे, तर राज्याचा सरासरी साक्षरता दर 82 टक्क्यांपेक्षा जास्त आहे. उच्चशिक्षणाच्या दृष्टीने ही टफावट अधिकच गंभीर ठरते. महाविद्यालयीन शिक्षणात बंजारा समाजाचा प्रवेश अत्यल्प असून अभियांत्रिकी, वैद्यकीय, व्यवस्थापन किंवा अन्य व्यावसायिक अभ्यासक्रमात तर हा आकडा नगण्य आहे. अनुसूचित जमातींना उपलब्ध असलेल्या शैक्षणिक आरक्षणाचा लाभ न मिळाल्यामुळे या समाजातील बहुसंख्य विद्यार्थ्यांचे स्वप्न दहावी-बारावी नंतरच थांबते.

रोजगाराच्या क्षेत्रातही बंजारा समाजाला प्रचंड वंचितपणाचा सामना करावा लागतो. राज्यातील बहुतांश

बंजारा युवक पारंपरिक हातमजुरी, शेतमजुरी, लहान-मोठे धंदे किंवा स्थलांतरित मजुरीवर अवलंबून असतात. शासकीय नोकऱ्यांमध्ये या समाजाचे प्रमाण अत्यल्प असून, तेही ओबीसी प्रवर्गातील स्पर्धेमुळे मागे पडते. महाराष्ट्र सरकारच्या कर्मचारी आकडेवारीनुसार, गट-अ आणि गट-ब पदांवर बंजारा समाजाचे प्रतिनिधित्व जवळजवळ नगण्य आहे. गट-क आणि गट-ड मध्ये काही प्रमाणात नोकऱ्या मिळाल्या असल्या तरी त्या टिकाव धरू शकलेल्या नाहीत. याउलट, आंध्र प्रदेश, तेलंगणा व कर्नाटकात अनुसूचित जमाती आरक्षणांमुळे बंजारा समाजातील मोठा वर्ग शासकीय सेवेत पोहोचला असून, आर्थिक व सामाजिकदृष्ट्या प्रगती करत आहे.

राजकीय प्रतिनिधित्वाच्या दृष्टीने बंजारा समाज महाराष्ट्रात नेहमीच उपेक्षित राहिला आहे. अनुसूचित जमातींसाठी राखीव असलेल्या मतदारसंघांत या समाजाला उमेदवारी मिळत नाही, कारण त्यांना ओबीसीमध्ये गणले जाते. दुसरीकडे, ओबीसी प्रवर्गातील प्रमुख जातींच्या राजकीय वर्चस्वामुळे बंजारा समाजाचे नेतृत्व दुय्यम ठरते. त्यामुळे विधानमंडळ, स्थानिक स्वराज्य संस्था किंवा संसदेत समाजाचे प्रतिनिधित्व अत्यल्प आहे. "लोकशाही ही संख्येवर नाही तर प्रतिनिधित्वावर उभी असते" असे म्हटले जाते, परंतु बंजारा समाजाला त्यांच्या लोकसंख्येच्या प्रमाणात प्रतिनिधित्व मिळालेले नाही.

या शैक्षणिक, रोजगार व राजकीय वंचितपणाचे मूळ कारण म्हणजे समाजाला अनुसूचित जमातींचा दर्जा न मिळणे हे होय. कारण राज्यघटनेतील कलम 46 नुसार, अनुसूचित जाती व जमातींच्या शैक्षणिक व आर्थिक हितसंबंधांचे विशेष रक्षण करण्याची जबाबदारी राज्यावर टाकलेली आहे. परंतु महाराष्ट्रातील बंजारा समाज या संरक्षणापासून वंचित आहे. "समाजाच्या सर्वांत दुर्बल घटकांना बळकट केल्याशिवाय खरी लोकशाही फुलू शकत नाही" हा डॉ. बाबासाहेब आंबेडकरांचा विचार आजही तितकाच लागू होतो.

न्यायालयीन लढा, आयोगांचे अहवाल व धोरणात्मक शिफारसी : महाराष्ट्रातील बंजारा

समाजाने अनुसूचित जमाती प्रवर्गातील हक्क मिळविण्यासाठी गेली अनेक दशके न्यायालयीन आणि प्रशासकीय स्तरावर लढा दिला आहे. 1950 मध्ये भारतीय संविधान लागू झाल्यावर तत्कालीन हैदराबाद राज्याच्या गॅझेटमध्ये बंजारा/लंबाडी/सुगाळी समाजाचा समावेश अनुसूचित जमाती यादीत होता. परंतु 1956 च्या राज्य पुनर्रचना कायद्यानंतर मराठवाडा महाराष्ट्रात समाविष्ट झाला आणि नवीन तयार झालेल्या बॉम्बे राज्यात अनुसूचित जमातीची यादी तयार करताना बंजारा समाजाला वगळले. याविरुद्ध समाजाने आंदोलन, निवेदने, खटले अशा विविध मार्गांचा अवलंब केला.

न्यायालयीन स्तरावर पाहिले तर, बंजारा समाजाचे अनेक खटले मुंबई उच्च न्यायालयात आणि सर्वोच्च न्यायालयात दाखल झाले. यामध्ये समाजाने हेच अधोरेखित केले की, "राज्याचे पुनर्रचनेत फक्त प्रशासकीय सीमा बदलल्या, पण समाजाचे सामाजिक-आर्थिक वास्तव तेच राहिले. त्यामुळे हैदराबादमधील ST दर्जा महाराष्ट्रातही कायम राहायला हवा होता." न्यायालयांनी काही ठिकाणी राज्य व केंद्र सरकारला समाजाच्या मागणीचा गांभीर्याने विचार करण्याचे निर्देश दिले असले तरी, अद्याप अंतिम तोडगा निघालेला नाही.

विविध आयोगांच्या अहवालांमध्येही बंजारा समाजाच्या मागणीस आधार मिळतो. खास करून मंडल आयोग (1980) यांनी बंजारा समाजाच्या मागासलेपणाचे सविस्तर वर्णन केले होते. महाराष्ट्र राज्य मागासवर्ग आयोगाने (काका काळेकर व नंतरचे आयोग) देखील बंजारा समाजाच्या सामाजिक-शैक्षणिक मागासलेपणाची नोंद केली आहे. राष्ट्रीय अनुसूचित जमाती आयोगाने (2010, 2015) केंद्र सरकारला सादर केलेल्या अहवालांमध्ये, "समान समाजाला एका राज्यात ST आणि दुसऱ्या राज्यात OBC/VJNT मध्ये टाकणे हे संविधानातील समानतेच्या तत्त्वाला विरोधी आहे" असे नमूद केले आहे.

धोरणात्मक स्तरावर पाहता, महाराष्ट्र सरकारने अनेक वेळा केंद्र सरकारला बंजारा समाजाच्या ST दर्जासाठी शिफारस केली आहे. 2008, 2013

मध्ये राज्य मंत्रिमंडळाने ठराव पारित करून केंद्र सरकारकडे प्रस्ताव पाठविला होता. परंतु केंद्र सरकारकडून "संपूर्ण देशभर एकसमान धोरण" या कारणाने तो प्रस्ताव अजूनही प्रलंबित ठेवण्यात आला आहे. दुसरीकडे, आंध्र प्रदेश, तेलंगणा व कर्नाटक या राज्यांमध्ये बंजारा समाज आजही ST प्रवर्गात आहे आणि तिथे त्यांना शैक्षणिक, रोजगार व राजकीय लाभ मिळत आहेत.

न्यायालयीन आणि आयोगांच्या निष्कर्षांवरून एक गोष्ट स्पष्ट होते की, बंजारा समाजाची मागणी ही केवळ भावनिक किंवा राजकीय नाही, तर घटनात्मक व न्यायसुसंगत आहे. राज्यघटनेतील कलम 14 (समानतेचा हक्क) आणि कलम 15(4), 16(4) (आरक्षणाच्या तरतुदी) यांच्या आधारे महाराष्ट्रातील बंजारा समाजालाही अनुसूचित जमाती प्रवर्गाचा हक्क मिळणे अपरिहार्य आहे. "ज्या समाजाला इतिहासाने वंचित केले, त्याला भविष्याने संधी द्यावी" हा न्यायनिवाड्याचा मूलभूत विचार आजही लागू होतो.

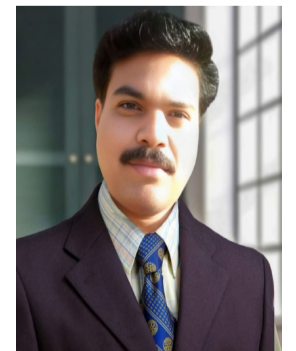
निष्कर्षात्मक सारांश : महाराष्ट्रातील बंजारा समाजावर झालेला ऐतिहासिक अन्याय केवळ प्रशासकीय निर्णयाचा परिणाम आहे, समाजाच्या सामाजिक-आर्थिक वास्तवाचा नव्हे. निजामशाही काळात व नंतर हैदराबाद राज्यात बंजारा समाजाला अनुसूचित जमाती म्हणून मान्यता होती. 1956 च्या राज्य पुनर्रचनेनंतर मराठवाडा महाराष्ट्रात सामील झाल्यावर या समाजाचा ST दर्जा काढून टाकण्यात आला आणि त्यांना VJ/NT प्रवर्गात टाकण्यात आले. परिणामी, शैक्षणिक आरक्षण, शासकीय नोकऱ्या आणि राजकीय प्रतिनिधित्व या सर्व क्षेत्रात समाजाची पिढ्यापिढ्या हानी झाली आहे. समान सामाजिक-आर्थिक स्थितीत असताना रोजगारच्या आंध्र प्रदेश, तेलंगणा S.T. आणि कर्नाटकातील बंजारा समाज SC म्हणून प्रगत होत असताना महाराष्ट्रातील बंजारा समाज मागे राहिला आहे.

घटनात्मक दृष्ट्या ही परिस्थिती कलम 14 (समानतेचा हक्क), कलम 15(4) व 16(4) (आरक्षणाची तरतूद) आणि कलम 46 (मागासवर्गीयांच्या हितसंरक्षणाची जबाबदारी)

या तरतुदींना विरोधी ठरते. संविधानाने दिलेले समान हक्क एका समाजाला फक्त राज्याच्या सीमांच्या आधारावर हिरावून घेणे हे अन्यायकारक आहे. सर्वोच्च न्यायालयाने अनेक वेळा ठरवले आहे की, आरक्षण व प्रतिनिधित्वाचा उद्देश "सामाजिक आणि शैक्षणिक मागासलेल्या घटकांना मुख्य प्रवाहात आणणे" हा आहे. त्यामुळे महाराष्ट्रातील बंजारा समाजालाही ST दर्जा देणे हेच न्यायसंगत ठरते. किंबहुना तो कायदेशीर हक्क ठरतो.

आज बंजारा समाज शिक्षणात मागे आहे, शासकीय सेवेत त्यांचे प्रतिनिधित्व नगण्य आहे, राजकीय क्षेत्रात त्यांचा आवाज दडपला गेला आहे. न्यायालयीन खटले, विविध आयोगांचे अहवाल आणि राज्य मंत्रिमंडळाचे ठराव यामध्ये वारंवार समाजाच्या मागणीची वैधता अधोरेखित झाली आहे. परंतु केंद्र सरकारकडून अंतिम निर्णय अद्याप प्रलंबित आहे. "ज्यांना इतिहासाने वंचित केले, त्यांना भविष्याने न्याय द्यावा" हा विचार आता प्रत्यक्षात उतरवणे आवश्यक आहे. महाराष्ट्रातील बंजारा समाजाला ST दर्जा देणे म्हणजे फक्त आरक्षणाचा लाभ नव्हे, तर त्यांचा हरवलेला सामाजिक-सांस्कृतिक सन्मान परत मिळवून देणे आहे.

यामुळे आता धोरणकर्त्यांनी घाडसी निर्णय घेऊन बंजारा समाजाला अनुसूचित जमाती प्रवर्गाचा दर्जा द्यावा. हा निर्णय घेतल्यास समाजाला शिक्षण, रोजगार व राजकारणातील संधी समानतेने उपलब्ध होतील आणि सामाजिक न्यायाच्या दिशेने एक मोठे पाऊल उचलले जाईल.

डॉ. चव्हाण दिलीप लालू रूपचंद नगर, तालुका रेनापुर, जिल्हा लातूर

परळी संघर्षनेता
एका विलकवर आपल्या मोबाईलवर
Parlisangharshneta.in

या ई-पेपर साईटवर जाऊन आपली बातमी स्वतंत्र उपलब्ध करून घेऊ शकता...!

बातमी व जाहिराती करिता त्वरित संपर्क करा

9881265102

